
Kyrkomötet

Tillsyns- och uppdragsutskottets betänkande 2018:14

Tidsbegränsat förordnande för biskop

Sammanfattning

I detta betänkande behandlas motion 2018:77 med förslaget att kyrkostyrelsen ska få i uppdrag att utreda möjligheterna att tidsbegränsa förordnandet som biskop. Utskottet pekar på vissa problem av såväl principiell som praktisk art som skulle uppstå om ett antal biskopar vigda till ett livsvaraktigt uppdrag måste avsluta sin anställning som biskop och beredas en annan befattning. Utskottet framhåller dock som avgörande för sitt förslag att motionen avslås att nuvarande ordning bäst främjar biskopens möjligheter till integritet och självständighet i utövandet av sitt uppdrag som biskop i ett stift.

Till betänkandet finns en reservation.

Utskottets förslag till kyrkomötesbeslut

Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2018:77.

Motionens förslag

Motion 2018:77 av Inga Alm, Tidsbegränsat förordnande för biskop

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att utreda möjligheterna att tidsbegränsa förordnandet för biskop.

Yttrande från Läronämnden

Läronämnden har yttrat sig över motion 2018:77 i Ln 2018:11y, *bilaga*.

Bakgrund

Frågan om tidsbegränsat uppdrag och anställningstid för biskopar behandlades av kyrkomötet 1991, 1994, 2002 och 2009 samt vid två tillfällen under föregående mandatperiod, nämligen 2015 och 2016. De konkreta förslagen har i viss mån skilt sig åt. Vid samtliga tillfällen har kyrkomötet dock beslutat att avslå motionerna. Vid kyrkomötena under 2000-talet i enlighet med förslag från Tillsyns- och uppdragsutskottet, TU 2002:2, 2009:2, 2015:5 och 2016:5.

Vid behandlingen av de tidigare motionerna om tidsbegränsat uppdrag som biskop har konstaterats att det i och med de ändrade kyrka-statrelationerna år 2000 skedde förändringar i de arbetsrättsliga förutsättningarna och beträffande vad som kan hanteras i ett regelsystem för Svenska kyrkan. När biskoparna hade statligt reglerade befattningar kunde genom lagstiftning regleras frågor som kyrkomötet inte förfogar över genom bestämmelser i kyrkoordningen.

Ser man till vad som formellt gäller så är sedan år 2000 stiftens arbetsgivare för biskoparna med undantag för ärkebiskopen som är anställd av trossamfundet Svenska kyrkan. Den allmänna arbetsrätten och kollektivavtal gäller fullt ut för biskopar på motsvarande sätt som för andra kyrkligt anställda. Det är inte möjligt att i kyrkoordningen ha bestämmelser om det som redan är reglerat i lag eller om det som är avtalsreglerat. Bestämmelser om allmänna anställningsvillkor för kyrkligt anställda finns i Svenska kyrkans avtal 17.

I Tillsyns- och uppdragsutskottets överväganden i betänkandena om tidsbegränsning av förordnande som biskop har genomgående de yttranden som avgivits av Läronämnden spelat en framträdande roll. Läronämnden angav redan i yttrandet 1991:13 den grundsyn som sedan har återgivits i de senare yttrandena. Där sägs att biskopar i Svenska kyrkan vigs till ett uppdrag som i princip är livsvaraktigt och att detta utgör en viktig sida av vår kyrkas sätt att värna om den nödvändiga lednings- och tillsynsfunktionen (episkopé).

Av ålder har vår kyrkas ordning med biskopar betraktats som en Andens gåva till henne. I konsekvens med detta har biskopstjänsten inte setts enbart såsom ett för viss tid givet uppdrag, vilket upphör eller kan förnyas för en ny period.

Senast Tillsyns- och uppdragsutskottet behandlade ett ärende om tidsbegränsning av förordnande som biskop skedde det med förenklad motionsbehandling i betänkandet TU 2016:5. Det innebar att det bedömdes att inget nytt hade tillkommit efter föregående års avslagsbeslut. I betänkandet TU 2015:5 framhöll utskottet att biskopar i Svenska kyrkan vigs till tjänst i ett stift och förväntas tjänstgöra där fram till sin pensionering. ”Detta ger biskoparna en särskild integritet och självständighet i utövandet av uppdraget. En tidsbegränsning av uppdraget som stiftsbiskop men med möjlighet till en förlängning på det sätt som tas upp i motion 2015:59 riskerar att stå i motsättning till detta.” Vidare citerade utskottet vad tidigare hade framförts i betänkandet TU 2009:2. ”Biskopens uppdrag inom kyrkans vigningstjänst är inte en tillfällig tjänst utan ett i princip livsvaraktigt uppdrag och biskoparnas lednings- och tillsynsfunktion (episkopé) är en viktig enhetssymbol. Enligt utskottets mening skulle en tidsbegränsning av detta uppdrag ge det en annan karaktär, främmande för vår kyrkotradition.”

Utskottets överväganden

Utskottets förslag: Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2018:77.

Det framgår av bakgrundsbeskrivningen att förslag angående en tidsbegränsning av förordnande som biskop behandlades vid två tillfällen under föregående mandatperiod och i båda fallen på förslag från Tillsyns- och uppdragsutskottet avslogs av kyrkomötet. Utskottet gör nu ingen annan bedömning än vad som tidigare har gjorts och ser därmed ingen anledning för att ge ett uppdrag till kyrkostyrelsen av det slag som föreslås i motionen.

Det framgår också av bakgrundsbeskrivningen att samma arbetsrättsliga förutsättningar gäller för befattningar som biskop som för andra befattningar inom Svenska kyrkan.

I motionen sägs att med den där förespråkade tidsbegränsningen skulle en biskop kunna utöva sitt ämbete under maximalt sju år. Samtidigt talas det om att tidsbegränsa ett förordnande varför utskottet uppfattar att det inte är fråga om en tidsbegränsning av det som vanligen avses med en biskops ämbete. Vigningen till biskop gäller som

Läronämnden framhåller i sitt yttrande ett i princip livsvaraktigt uppdrag. Detta är av betydelse för den praktiska hanteringen om det som är motionens intention skulle genomföras. Det skulle då finnas ett antal biskopar i yrkesverksam ålder som skulle behöva beredas någon form av anställningar. Med den ställning som biskopen har haft genom sin befattning och den ställning inom kyrkan som den avgångna biskopen fortfarande skulle ha genom sitt uppdrag som biskop blir det inte en helt enkel sak att hantera ett fortsatt anställningsförhållande.

De här noterade mer praktiska, om än principiellt grundade, problemen är dock inte det för utskottet avgörande. Det är istället det som framhölls i Tillsyns- och uppdragsutskottets betänkande 2015:5. Att biskopen efter att ha vigts till tjänst för ett stift som regel förväntas tjänstgöra där fram till sin pensionering ger förutsättningar för en särskild integritet och självständighet i utövandet av uppdraget som biskop. En tidsbegränsning med möjlighet till förlängning viss tid på det sätt som tas upp i motionen riskerar att stå i motsättning till detta. Utskottet ser det som mycket angeläget att ha en ordning som främjar biskopens självständiga ställning i utövandet av sitt uppdrag och föreslår därför att motion 2018:77 avslås.

Uppsala den 4 oktober 2018

På Tillsyns- och uppdragsutskottets vägnar

Margareta Nisser-Larsson, ordförande

Gunnar Edqvist, sekreterare

Beslutande: Margareta Nisser-Larsson, ordförande, Maria Johansson-Berg, Roine Olsson, Anna Forssell, Lars Risberg, Hans-Olof Andrén, Emma Hedlundh, Mattias Rosenquist, Lisbeth Göranson, Anna-Lena Carlsson, Helena Elmqvist, Helena Nordvall, Hanna Unger, Linda Sjöo och Torbjörn Arvidsson.

Övriga närvarande vid beslutstillfället: Jenny Thor, Birgitta Eliasson, Sebastian Clausson, Linda Isberg, Sten Janson, Stig Eriksson, Alexander Christiansson, Naima Bahnam Johansson, Johan Blix, Hans Weichbrodt, Lars Arvidsson och Jan Björkman.

Biskoparna Susanne Rappmann och Johan Tyrberg har deltagit i utskottets överläggningar.

Reservation

Härmed reserverar vi oss mot avslaget av motionen 2018:77.

Vi vill bifalla motion 2018:77, så att kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att utreda möjligheterna om tidsbegränsning av förordnandet för biskop.

Helena Nordvall och Margareta Nisser-Larsson

Kyrkomötet
Läronämndens yttrande 2018:11y

Tidsbegränsat förordnande för biskop

Läronämndens yttrande över motion 2018:77

I sitt yttrande Ln 2016:6y anförde Läronämnden:

Läronämnden har vid flera tillfällen tidigare yttrat sig när det gäller frågan om tidsbegränsad anställningstid för biskopar, senast i Ln 2015:9y:

”I Läronämndens yttrande Ln 2009:1y anfördes:

När det gäller frågan om begränsning av biskoparnas tjänstgöringstid vill Läronämnden hänvisa till sitt tidigare yttrande i frågan Ln 1991:13. Där framförs att:

’I Svenska kyrkan vigs biskop till ett uppdrag som i princip är livsvaraktigt. Det måste inte nödvändigtvis vara på det sättet. Men det utgör en viktig sida av vår kyrkas sätt att värna om den nödvändiga lednings- och tillsynsfunktionen (episkope). Av ålder har vår kyrkas ordning med biskopar betraktats som en Andens gåva till henne. I konsekvens med detta har biskopstjänsten inte setts enbart såsom ett för viss tid givet uppdrag, vilket upphör eller kan förnyas för en ny period.

[...]’

Om Svenska kyrkan vill finna andra modeller vad gäller biskoparnas tjänstgöringstid är det nödvändigt att dessa modeller är förenliga med ovanstående grundsyn.”

Uppsala den 30 augusti 2018

På Läronämndens vägnar

Antje Jackelén, ordförande

Ann-Katrin Bosbach, sekreterare

Närvarande: Ärkebiskop Antje Jackelén, ordförande, biskop Ragnar Persenius, biskop Martin Modéus, biskop Åke Bonnier, biskop Johan Dalman, biskop Mikael Mogren, biskop Fredrik Modéus, biskop Johan Tyrberg, biskop Susanne Rappmann, biskop Sören Dalevi, biskop Eva Nordung Byström, biskop Åsa Nyström, biskop Thomas Petersson, biskop Eva Brunne, Eva-Lotta Grantén, Marta Axner Ims, Margarethe Isberg, Karin Johannesson, Håkan Möller, Jesper Svartvik och Mikael Winninge.